

פסקים והלכות

מאת הרב יוסף אביטבול שליט"א במח"ס שערי יוסף

הדרכה מעשית לקניית ארבעת המינים

- ד. שהלולב ישר, ואינו עקום, [לצדדיו, כמגל, שפסול. ואינו מצוי] והידור מצוה שאין שום עקיממות בלולב.
- ה. שהעלים אינם נופלים, כלפי מטה.
- ו. שאינו יבש, ואין העלה האמצעי יבש, [מדינא] ואם העלים העליונים אינם שרופים מהשמש אינו פסול, אך הידור מצוה לקחת לולב שעליו אינם שרופים.
- ז. לולב שיש בראשו קענפי"ל [-מכופף בתשעים מעלות] אף שכשר לכתחילה, אך הידור מצוה לכתחילה לקחת לולב שאין בראשו קנעפי"ל.
- ח. שתהיה השדרה שיעור ד' טפחים 40 ס"מ [והידור מצוה זה אלי ואנוהו בלולב גבוה וארוך]. והידור מצוה שיהיה מכוסה הלולב בעלים שיעור 40 ס"מ.
- ט. זן הלולב, מעץ דקל, כגון זן דרי, ולא קנרי. [ונתבאר בארוכה בקובץ פסקים והלכות כיצד לבדוק שהלולב אינו קנרי].
- י. לפעמים הלולב מתעפש מחמת אחסון שלא כראוי ואינו מהודר.

הדס

- א. זן ההדס, צריך שיהיה מוסמך. עם כשרות שאינו מורכב, ורבים מהדרים לקחת הדס צפתי שעליו נאים וחזקים.
- ב. שילוש ההדס בעלה, יצא באותו גבוה, ורבים מקילים שכל שיש חוט המקיף עובי של חוט תפירה אף בבליטה, הרי הוא נחשב אותו שילוש. [ואינו בכלל הדס שוטה שפסול].
- ג. שההדס יהיה ברובו עלים. והידור א' א' שיהיה כל ההדס עלים, ואם חסר אפילו עלה אחת, יש בזה מקח טעות, [ואם כתוב על ההדס חזו"א או מהודר א' א' - ברמה גבוהה, צריך שיהיה עלים אף כשיעור חזו"א].
- ד. שהשילוש יהיה רצוף מלמעלה למטה. אך מעיקר הדין כל שיש שלושה טפחים משולשים, אם הם לא ברצף ההדס כשר לכתחילה.
- ה. שהעלים מכסים את הגזע. כלפי פנים, כמו בהדס צפתי, [ולא בהדס תימני שעליו פונים כלפי חוץ].
- ו. עלים לא רחבים. ואם רחב כשיעור ציפורן אגודל. אם קטן מידי כשר, אך אינו לכתחילה, וזה אלי ואנוהו.
- ז. ההדס יהיה גבוה 30 ס"מ, ומשערים קצת לפני תחילת העלים למטה עד סוף העץ למעלה, בלי העלים העליונים שעוברים את העץ.
- ח. שלא יהיה יבש. ושהיו העלים לחים וירוקים בלא שום יבשות.
- ט. שלא נקטם הענף העליון של ההדס, ואם נקטם פסול.
- י. שלא יהיה בהדס ענפים או עלים מיותרים, משום זה אלי ואנוהו. [ויש אופנים שפוסל בענבים שחורות ואדומות].

הקדמה

הרבה מהשאלות בזמנינו בהלכות ארבעת המינים, אינם על פסולים, או אם הד' מינים כשרים לברכה, [שאין בהם חששות, ובודאי שיש לקנות רק במקום שמוכרים את הד' מינים עם כשרות מוסמכת ומוכרת] אלא השאלות הוא מדיני מקח טעות ואונאה, שמוכרים אתרוג במאות ש"ח בהידור א' א', ואינו הידור א' א', [והדברים משתנים בין מכירה למכירה לפי קרטיוני נותני הכשרות]. הדינים נתבארו בארוכה בקובץ פסקים והלכות ירח האיתנים - דיני ארבעת המינים, ובשערי יוסף הלכות ארבעת המינים, ובגם אני אודך מתשובתי ארבעת מינים מהדורת ה'תשפ"ד.

ויש בזה ג' חילוקים, שנתבארו בתוך הדברים, יש לעיכובא, יש לכתחילה, יש הידור מצוה. וסדר דרגות בהידורים מה עדיף על מה, יש בזה הרבה כללים, [ונתבארו בספר ובקובץ בהרחבה] וכל אתרוג או לולב, לגופם.

ולמעשה בכל מין מד' המינים, מצינו עשרה דינים והידורים, שיש לבדוק בקניית ארבעת המינים. ובכל מקום שיש ספק יש להראות למורה הוראה.

לולב

א. ראש הלולב העלה האמצעי נקרא תיומת, צריך לבדוק שלא נחלק לשנים, אף כל שהוא, אם התיומת נחלקה הלולב פסול, מהודר א' א' שיש תיומת אחת. [הדרך לזהות את התיומת א' שהשדרה ירוקה יותר מהעלים, והעלה התיומת הוא בצבע ירוק יותר חזק משאר העלים, ב' הוא ישר ואינו פונה לצדדים].

לולב עם קורא - בני ספרד מקפידים לקחת אותו לכתחילה, אך צריך לראות מה נמצא מתחת הקורא, ולכן יש לקחת קורא רכה ולא קורה קשה שאינה נופלת, בלולים מזן דרי ברובא דרובא מהלולים, אע"פ שהקורה נופלת התיומת נשארת שלימה. [אך בסוגים אחרים, הירדן, עלריש, 501 אחוז לאחר שהקורא נופלת הלולב נפתח, ויכול להיות שיש מתחת הקורא הימנך, אך רבים מבני ספרד מקילים כיון שהרגע זה סגור, וכתבאר בשערי יוסף ארבעת המינים].

ב. צריך לבדוק את הלולב שאין בו הימנך, שנחלקו העלים והתרחקו עד שעומדים ראשיהם כפופים ומרוחקים זה מזה ונראים כשנים כגון Y או V, שהוא פוסל בכל שהוא, [ולפעמים יש לבדוק את הלולב רק ע"י בקי מהו הימנך].

ג. שאינו נקטם העלה העליון של הלולב. וכל העלים העליונים, ויש מהדרים שלא יהא נקטם בכל שהוא אפילו שאינו ניכר לעין להדיא, ואפשר לבדוק זאת על פי הגומות שבראש העלים לבקאים בדבר.

אך אם נקטם הקוץ שמעל הלולב, מעיקר הדין כשר, ויש מחמירים בזה. והידור מצוה שלא יקטם הקוץ, אך צריך להזהר שמצוי שהקוץ נקטם וביחד עמו גם חלק מהעלה.

ערבה

- א. הידור מצוה ערבות שגדלות על הנחל. כגון על הירדן או על נחלים ברמת הגולן עם כשרות, [שאינם צפצפה]. אך אף ערבות שאינם גדלות על הנחל כשרות לכתחילה.
- ב. עלה משוך כנחל. שהעלים יהיו ארוכים וצרים, ולא רחבים. [והידור מצוה שעלי ערבה לא יהיו משוכים כלפי מטה, אך נהגו להקל בזה, כיון שזהו דרך גידול ערבה].
- ג. פיה חלק, ולא יהיה פגום, אך מה שמצוי בזמנינו ערבות שיש בו תלמים/שיניים קטנות, אע"פ שדומה למגל, אם יש בהם את שאר סימני הערבה, הערבות כשרות. ולכן רבים נוהגים שערבה זו כשרה לכתחילה. אך רבים מהדרים משום הידור מצוה לקחת ערבות שפיהם חלק לגמרי.
- ד. קנה אדום, מה שמצוי היום הרבה הדסים שאין הקנה שלה האדום, הערבה כשרה, ואע"פ שעכשיו היא ירוקה, מ"מ אם היא היתה ממשיכה להיות בשמש הקנה שלה היה אדום.
- ה. שלא יהיה נקטם ראשה דהיינו ראש הענף העליון פסולה.
- ו. לבלוב, רבים מהדרין לקחת ערבה עם לבלוב, כיון שבערבה רגילה יכול להיות שנפל ראשה משא"כ שיש בערבה לבלוב ידוע בודאי שלא נקטם ראשה. [אך אם נפל הבלוב הערבה פסולה].
- ז. שלא נשרו רוב עליה, וכשר לכתחילה, והידור מצוה שלא נשר שום עליה.
- ח. שלא תהיה יבשה ברוב העלים אף מעופשת או שיש בה כתמים חומים או שחורים, מחמת הריסוס או מחלת צמחים, הערבה כשרה, אך הידור מצוה "זה אלי ואנוהו", יש לקחת ערבה נקייה.
- ט. אין ענפים קטנים שיוצאים מהערבה.
- י. גודל הערבה 30 ס"מ, ומודדים את הג' טפחים מהעץ שמתחת העלה התחתון עד למעלה בלא העלים העליונים.

אתרוג

חלק א' בצבע האתרוג

הידור מצוה [מהודר א' א'] לקחת אתרוג ללא נקודות כלל. אך אינו מצוי אתרוגים כאלו בסכום מוזל לכולם, וצריך לדעת מה פסול מעיקר הדין, ומה חומרא, שצריך להחמיר בה, מחמת שנחלקו בזה הפוסקים, ומה הידור מצוה.

- א. אין נקודות שחורות, ואם יש בו נקודות שחורות, שפוסלות. 1. בחוטם פסול.
2. מתחת החוטם האתרוג, כשר, ואם יש שני נקודות נפרדות, לכתחילה פוסלים.
3. אם יש נקודות ברוב האתרוג אף בצד אחד, הרי הוא שינוי מראה ופסול.
4. בפייטם פסול. אף נקודה אחת.
5. שושנתא אף כמה נקודות כשר.
6. עוקץ כשר.
7. נקודה שחורה מעל בלעטלך, באופנים שני, דינה כנקודה שחורה שפסול, ויש שהסתפקו בזה אם כשר.

נקודות שחורות שפוסלת בב' תנאים, א'. שניכרות לעין שמחזיקים את האתרוג ביד והיא ניכרת, ולא ניכרת רק בזכוכית מגדלת, ב'. שהנקודה השחורה היא חלק מהאתרוג ולא מדבר חיצוני כגון מריסוס או פטריות או פריחה וכדו'. ואין צריך להורידם, אם הם נראות שהם חיצוניות, [מעיקר הדין, אבל לכתחילה יש להורידם משום זה אלי ואנוהו], אבל אם הם פנימיות, דינם ככל נקודות שחורות, ולפעמים הם גם מחסרות את האתרוג, [כגון ע"י ריסוס או מקוצים או כירסום בעלי חיים], ויש בזה הרבה פרטים, ובכל ספק יש להראות למורה הוראה.

- ב. שאין בו נקודות חומות, שדומות לשחור, אך אם יש נקודות חומות בהירות כשרות, [ויש מורי הוראה שמחשיבים ככשר א' א']. אם הנקודות חמות כהות, לכתחילה מחמירים בזה, אך תלוי איך היא נראית, ומהה היא עשויה, ויש להראות למורה הוראה.
- ג. שאין בלעטלך באתרוג שגבוהים מהאתרוג ע"י מימוש היד, ובדרך כלל אינו מצוי, [ולכן יש שהורו שאין צריך לבדוק את הבלעטלך (הגרנ"ק) ויש שהקילו בהכל], אך למעשה ישנם שהם גבוהים וצריך לבדוק בהרגשת היד אם הוא גבוה. אך אם יש בלעטלך שאינם גבוהים, אינם פסולים, והידור מצוה שאין בכלל בלעטלך, ויש להראות למורה הוראה.
- ד. שריטות או גלדים שנעשו ע"י קוץ והגלידו בבשר האתרוג, אינם פסולים אך האתרוג אינו מהודר.
- ה. נקודות לבנות בצבע לבן, פסולות, אך נקודות לבנות מאבקה או קורים כשרות כיון שהם חיצוניות.
- ו. שאין בו סימנים לבנים מטריפס, אך מעיקר הדין אינו פוסל משום שינוי מראה או משום חסר. [אלא א"כ הוא לבן גדול].

חלק ב' בצורת האתרוג

- ז. שלא יהיה עגול ככדור. והידור מצוה שיהיה לו צורה יפה, (א). בנוי כמגדל, וצורתו נאה, ב). שיהיה העוקץ שקוע, ג). שהעוקץ של האתרוג יהיה מכונן כנגד פייטמת האתרוג.
- ח. הידור מצוה לקחת לכתחילה אתרוג בצבע צהוב, והידור מצוה שיהיה נקי מכל גוון ירוק, אך יש מהדרים על פי הקבלה לקחת אתרוג ירוק. [אך ירוק ככרתי פסול].

חלק ג' זן האתרוג

- ט. זן האתרוג, שלא יהיה מורכב, למעשה בני אשכנז: מקפידים לכתחילה לקחת אתרוג מזן חזו"א. ויש שנוטלים תימני כיון שיש לו מסורת, ובני ספרד: הרבה מקפידים לקחת אתרוג תימני, כיון שיש לו יחוס, וגדל באר"י, והרבה גם נוהגים לכתחילה לקחת אתרוג ממרוקו, אך צריך להקפיד לקחת אתרוג עם כשרות מוסמכת. [שאיין בו הרכבות, והינדוסיים כמצוי].

חלק ד' שלא חסר באתרוג

- י. שהאתרוג אינו חסר. [וכנתבארו בארוכה דיני חסר בקובץ פסקים והלכות]. ושהפייטם לא נפל, אך אתרוג בלא פייטם כגון אתרוג תימני, שגדל כך כשר לכתחילה, ויש רבים מהדרים לכתחילה לקחת אתרוג עם פייטם.

לתרומות להמשך הפצת הגליונות חפשו
בנדרים פלוס על שם "פסקים והלכות"
ולהצטרפות לרשימת התפוצה, הערות והוספות
ושאלות בהלכה
058-3233587 או באימייל:
a921434567@gmail.com

הגליון מוקדש
לרפואת רבי שמואל בן שמחה בתושח"י
להצלחת רפאל בן רוזי הוא וכל בני ביתו
ולהצלחת ארי יהודה בן מאיר תחימה בכל הענינים
ולרפואת הילד חננאל בן מיכל בתושח"י
להצלחת אליה בן לימור לאה בכל הענינים